

Posudek na diplomovou práci

Posudek oponenta diplomové práce

Opakovanie viet a pracovná pamäť,

ktorej predkladá Bc. Miroslava Abrahámová

Téma pracovnej pamäte patrí v kognitívnej psychológii rozhodne medzi veľmi aktuálnymi i atraktívnymi. Je mu venovaná pozornosť v kontexte exekutívnych funkcií. Mimo to sú deficity pracovnej pamäte zkoumané v súvislosti s rôznorodými ďalšími vrozenými či získanými oslabeniami, jež sa prejavujú v oblasti kognitívnych operácií v detskej i dospelé populácii. Predkladaná práca je teda rozhodne nanejvyššiu aktuálna a rieši problém, jež je v súčasnej dobe venovaná zvýšenou pozornosťou medzi odborníkmi.

Prvá časť práce obsahuje štyri hlavné kapitoly, jež čtenáři predstavujú téma na teoretickej úrovni. Autorka postupuje trychtýřovitě - od obecnějšieho a komplexnějšieho tématu pamäte, přes vysvetlenie pracovnej pamäte a predstavenie niekoľkých modelů tohoto teoretického konceptu, až k diagnostickému a výskumnému nástroji, jež spočíva v opakování viet.

Prvá kapitola je poněkud veľkoryse nazvána Pamäť (nelze říci, že na štyroch stranách autorka vystihla vše, čo s pamätí souvisí, asi by bylo lepší tituliek specifikovat). Nicméně jinak je psána sice hutně a poměrně stručně, avšak čtivě, za využití množství relevantních odborných titulů. Jen v posledním odstavci této kapitoly bych ocenila uvést zdroj informací. Autorka zmiňuje kritiku dříve popsaného modelu pamäte a je zjevné, že se odkazuje na literaturu, avšak není řečeno jakou.

Následuje text o pracovnej pamäti, jež je vystaven především na modelech a přístupu A. D. Baddeleyho, který je bezpochyby pokládán za jednoho z nejvýznamnějších představitelů tohoto tématu. Autorka chronologicky popisuje, jak se model pracovnej pamäte zmíněného odborníka, případně jeho kolegů, vyvíjel, které komponenty byly postupně popsány a jak byla vysvětlena jejich vzájemná interakce. Na str. 9 bych opět ocenila citaci ve třetím odstavci, který zjevně není autorčiným vlastním názorem, avšak není řečeno, odkud bylo čerpáno. Taktěž by bylo vhodné citovat ve třetím odstavci na straně 17 při zmínce o pracovnej pamäti u dětí s diagnózou SLI.

V souvislosti s citacemi se také nabízí otázka, proč je A. D. Baddeley citován, až na výjimky, i s iniciálami svých křestních jmen, když u ostatních autorů tomu tak není a rozhodně to není běžný postup. Mimo to působí poněkud nestandardně, když jsou citace integrovány do vět tak, že by jména autorů měla být čtena v jiném než prvním pádu a tvoří zároveň podmět či předmět věty, nemají pouze funkci upřesnění a doplnění údajů v závorce. V takových případech je obvyklejší využít jména autorů jako součást věty a v citaci zmínit pouze rok vydání publikace, nebo celou citaci, včetně jmen, uvést ještě jednou na konci věty.

I v kapitolách o pracovnej pamäti si autorka zachováva svůj hutný a stručný literární styl. Někdy by možná pro čtenáře bylo zajímavé přečíst si i něco více (např. v kapitole o centrální exekutivě), avšak domnívám se, že se podařilo vystihnout v jednotlivých subkapitolách to nejpodstatnější. Velmi také oceňuji znázornění niekoľkých modelů pracovnej pamäte, jak se postupně vyvíjely, na konci kapitoly, čímž je celý text obohacen také o vizuální zdroje informací. Na závěr této i dalších kapitol je připojeno

shrnutí důležitých faktů, což je rovněž čtenářsky příjemné. Mimo to autorka prokazuje, že se v tématu orientuje, ví, co je podstatné a stojí za zvýšenou pozornost a zdůraznění v samostatném shrnutí. Z formálního hlediska bych ocenila, kdyby byly kapitoly průběžně číslované, takto se v nich poněkud hůře orientuje.

Text o pracovní paměti je rozdělen do dvou hlavních kapitol - v první je věnována pozornost pouze A. D. Baddleyemu a kolegům a jejich přístupům i výzkumným studiím, jež s tématem souvisejí, v druhé kapitole jsou představeny podobné, navazují a v některých případech (ale zcela minimálně) také protichůdné modely pracovní paměti jiných autorů. V obou těchto kapitolách vnímám jako poněkud problematické vysoké množství sekundárních citací, což je jev, který byl v první kapitole mnohem méně frekvencovaný.

Teoretická část je ukončena kapitolou o opakování vět, což je téma, jemuž se autorka věnuje ve vlastní výzkumné studii. Pozornost je tedy věnována všem podstatným oblastem zvoleného tématu práce. Vše, co je zachyceno v empirické části, je nejprve rozpracováno a představeno v teoretické části. Ta je navíc uzavřena celkovým shrnutím textu, což je opět čtenářsky velmi příjemné.

Druhou polovinu práce tvoří empirická část, jež je zahájena kapitolou Cíle výzkumu. Autorka čtenáře trochu nutí hledat mezi řádky, neboť cíl výzkumu není zcela explicitně formulován, ač je na několika místech v práci, včetně této kapitoly naznačen. Můžeme ho také odvodit z kapitoly nazvané Formulácia hypotéz. Následuje popis výzkumného vzorku i celkového výzkumného designu. Autorka postavila velmi obsáhlou baterii složenou z vlastních metod sběru dat i z prověřených diagnostických nástrojů, resp. jejich částí. Pro sběr dat využila software PsychoPy, což velmi oceňuji, neboť se administrace testové baterie stala do značné míry standardizovanou pro všechny respondenty. Rozsah baterie pro sběr dat i programování administrace testů za využití PsychoPy svědčí o velmi precizní přípravě výzkumu. Navíc autorka na několika místech zdůvodňuje své volby použitých metod i způsobu administrace inspirací v již realizovaných výzkumných studiích, což rozhodně svědčí o promyšleném postupu práce při realizaci výzkumu. Samotný sběr dat probíhal s každým respondentem individuálně a bezpochyby si vyžádal množství času a pečlivé přípravy.

Autorka získala vzhledem k rozsahu použité výzkumné baterie nesmírné množství dat, s nimiž se v empirické části snaží nějak vyrovnat a prezentovat je v co možná největší šíři. To se ovšem někdy děje na úkor srozumitelnosti a přehlednosti. Např. by bylo určitě užitečné číslovat přílohy a v textu se na ně průběžně a zcela konkrétně odkazovat, neboť při čtení práce se nabízí, že do nich čtenář nahlédne, avšak rozhodně není jednoduché nalézt přílohu, která patří k právě přečtenému textu. Při interpretaci výsledků také není zcela srozumitelné, proč autorka zvolila pro bližší seznámení s výsledky právě uvedené čtyři metody z celé baterie. S ostatními pracuje hromadně. Oceňuji, že využila Z-skóry pro sjednocení výsledků, avšak poněkud postrádám přehled těchto převodů. Pro doložení toho, že byl tento statistický úkon realizován, by bylo vhodné v příloze prezentovat přehled převodů všech výsledků.

Na druhou stranu se snaží užívat sofistikované statistické postupy, jejichž zařazení vždy zdůvodňuje i předkládá informace, co jejich prostřednictvím získá. Některé testy dokonce nezávisle hodnotili dva hodnotitelé a autorka statisticky prověřovala jejich míru shody, což pokládám za velmi pečlivý přístup.

Za zřejmě nejvýraznější rozpor v empirické části pokládám užití pojmů krátkodobá a pracovní paměť. Z celé teoretické části je zjevné, že se nejedná o synonyma. Navíc pojem pracovní paměť je v teoretické části jasně vymezen. V empirické části pak autorka hovoří o jednoduché a komplexní

krátkodobé paměti, někdy se zdá, že je klade na úroveň pracovní paměti, někdy složky pracovní paměti popsané dříve (např. fonologickou smyčku) prezentuje jako ekvivalentní jednoduché pracovní paměti. S pojmem pracovní paměť při interpretaci výsledků takřka nepracuje, což je pro čtenáře dosti matoucí.

Autorčin hutný, až zkratkový styl se promítá i do prezentace výsledků. Spíše mezi řádky si čtenář musí odvodit, jak získaná data korespondují se stanovenými hypotézami, resp. výzkumnými předpoklady. To je relativně doplněno v kapitole Diskusia. Na druhou stranu se zde objevují informace, které nejsou v předchozí kapitole zmíněny, nebo možná nejsou řečeny dostatečně explicitně. Je ve výsledcích hierarchické lineární regrese uvedeno, že byl zjišťován vztah mezi úkoly ze skupiny L a opakováním vět při kontrole FSTM a CSTM? Údaj o kontrole se mi nepodařilo nalézt. Na straně 57 autorka hovoří o tom, že použila Pearsonův korelační koeficient. V diskusi pak píše o výsledcích Spearmanova korelačního koeficientu. V neposlední řadě autorka uzavírá, že se podařilo prokázat vztah jazykových znalostí na výkon při opakování vět. Z výsledků jsem však pochopila, že z L skupiny úkolů souvisel s výkonem v opakování vět pouze jeden subtest, ostatní dva subtesty, které se zdály v nejintenzivnějším vztahu, souvisely s fonologickou pamětí a komplexní krátkodobou pamětí, jak je autorka nazývá. Jinými slovy, zdá se, že výsledky naznačují úzkou souvislost mezi všemi třemi typy úkolů a opakováním vět. Autorka ví možná více, než je řečeno v textu (nebo se to ztratilo mezi řádky). Z prezentovaných výsledků si nejsem jistá, že může učinit závěr, jenž činí.

Téma práce je nesmírně zajímavé. Výzkumný design i způsob zpracování dat, v neposlední řadě také množství získaných dat jsou obdivuhodné. Tím spíše je škoda, že některé informace nebyly řečeny tak explicitně, jak by si zasloužily.

Na závěr otázky: Může autorka vysvětlit vztah mezi krátkodobou a pracovní pamětí? Je možné upřesnit a blíže specifikovat, jak dospěla k závěru, že výsledky potvrzují její výzkumný předpoklad?

Bc. Miroslava Abrahámová předložila práci, která splňuje požadavky kladené na diplomové práce. Doporučuji, aby se stala předmětem obhajoby na katedře psychologie FF UK v Praze.

Doporučené hodnocení: velmi dobře

Praha 3. 1. 2015

PhDr. Lenka Krejčová, Ph.D.